

מגילה דף ד ע"ב, ובשו"ת מנחת עני סי' כז, שכבר קדמוני שניהם לתרץ כן].

ועוד יוצא מבוואר לדברינו טעם נכון ופשוט אמאי לא תיקנו בחנוכה ט' ימים משום ספיקא דיומא, דכיון דמרחשון הוא פעם חסר ופעם מלא וא"כ נמצא דאם ה' בחנוכה התקנה לעשותן ט' ימים משום ספיקא דיומא, אז ה' פעם התחלת החנוכה בכ"ה כסליו עד ט' ימים שאחריו והיינו בשנה שהיו מרחשון חסר, ופעם בכ"ד עד ט' ימים שאחריו והיינו בשנה שהיו מרחשון מלא, ובוזז י"ל דלא ראו חז"ל לתקן משום מנהג אבותינו בידינו בכה"ג שיבא הדבר לידי בלבול וטעות לההמונן.

ארבע תקופות השנה קודם המבול

ב'. בעבודה זרה דף ח. ת"ר לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך אמר אוי לי שמא בשביל שסרחתי עולם חשור בעדי וחוזר לתוהו ובוהו וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים עמד וישב ח' ימים בתענית כיון שראה תקופת טבת וראה יום שמאריך והולך אמר מנהגו של עולם הוא הלך ועשה שמונה ימים טובים לשנה האחרת עשן לאלו ולאלו ימים טובים הוא קבעם לשם שמים והם קבעום לשם עכו"ם.

וקשה לי מכאן על מה שכ' הספורנו פ' נח עה"פ והנני משחיתים את הארץ (ו' יג) ושם עה"פ עוד כל ימי הארץ וגו' (ח' כב). וכ"כ בעוד כמה מקומות: קהלת ג' יד-טו, תהל' צו א-ג, קיט פט-צא, איוב כב כ, לח ד-טו) דקודם המבול ה' החמה בכל השנה בקו המשווה כבתקופת ניסן עיי"ש וצ"ע.

ומילתא אגב אורחא, עיין בשו"ת אבני נזר (או"ח ק"ל) שכ' בזה"ל, אשר כתבתי דבישול שלא בגידולי קרקע ילפינן ממנו דכתיב אשר תאפו אפו, והקשה מדברי הספורנו התמוהים, "אין אחריות דברי ספורנו התמוהים עלי", בפרט שבגמרא (עירובין יז:) דרשו אל יצא איש ממקומו לצאת בכלי ללקט המן משמע שלקיטה עצמה אינה מלאכה.

אי שמואל תנא ופליג

ג'. במס' שבת דף סג. 'תניא' אמרו לו לרבי אליעזר וכי מאחר דתכשיטין הן לו, מפני מה הן בטלין לימות המשיח אמר להן לפי שאינן צריכין

וידועים המה דברי הפמ"ג (כללים לשו"ע, אות מ"ב) דב' פעמים הוי רגיל וי"א ג', אבל ד' פעמים לכו"ע הוי ענין מצוי וצריך עיונא ע"ז.

ואבקש מלומדי הכוללים הי"ו לשום עינם עלי לטובה ולבא בקסת"ם לנגדי.

המצפה לתשובה

ד. ל. וואגשאהל

מאנסי יצ"ו

ספיקא דיומא: יום שלפניו או יום שלאחריו

א'. כתב הט"ז (סי' תרפ"ז סק"ד) בשם המרדכי בטעמא דאין עושין פורים ב' ימים מספיקא דיומא משום דולא יעבור כתיב, ועיין בפרמ"ג (תרפ"ח א"א י"ב) הביא בשם הכלבו משום דהוי ספיקא דרבנן (ושהא"ר כתב ד"ל בדעת המרדכי שלא תירץ כן דס"ל דברי קבלה כדברי תורה דמי) ובשם האבודרהם כ' דממ"נ יוצא דאף אם הוי י"ג הא קי"ל י"ג זמן קהילה לכל (ובחנוכה תי' האבודרהם משום דהוא דרבנן, וע"ע בעט"ז ס' תר"ע שהקשה ממה שכ' המרדכי לתרץ בפורים משום ולא יעבור דמזה משמע דאף בדרבנן עושין משום ספיקא דיומא וא"כ בחנוכה אמאי לא תיקנו ט' ימים).

ויש להעיר, דלכאורה דברי המרדכי והאבודרהם צ"ע טובא ליישבם, דהא כיון דלדידן שבט

לעולם מלא, א"כ אם היינו מחויבין לעשות פורים ב' ימים משום ספיקא דיומא, אז ה' ב' ימים אלו י"ג וי"ד שבקביעות הלוח שלנו, ולא י"ד וט"ו והבן, וא"כ דברי המרדכי והאבודרהם צ"ע ליישבם.

ואגב לדברינו יש ליישב בפשוט אמאי לא ניתקן ב' ימים, דכיון שיום י"ג זמן קהילה לכל וכמבואר ברא"ש ור"ן (ריש מגילה) בשם ר"ת דהיינו שהיו מתענין כולם ביום המלחמה וכו' (ובשאלות ויקהל שאילתא ס"ז, ובאשכול ריש הל' פורים, וע"ע בספר ישועה גדולה מהגר"י אייבשיץ צ"ל אסתר ט, י"ג), וזכר לזה ניתקן יום י"ג לתענית, משו"ה לא רצו לנתקה בחול' כיון דאנן ידעינן בקביעא דירחא. [שוב נתעוררתי לעיין בהגהות הגר"ש מווילנא

(מהר"ש אלגאזי ז"ל בספר הבהיר גופי הלכות דף י') על הרמב"ם דמאחר דפסק כרבנן פ"ט דשבת דלא יצא האיש איך פסק כשמואל דללישנא קמא רבנן ור"א דלא כשמואל וללישנא בתרא רבנן דלא כשמואל והוא פסק כוותיהו, וכן הקשה הרב לח"מ סוף ה' תשובה, לק"מ, והיה טרם חקור דבר, דללישנא קמא אמאי לא אותבינן לשמואל דהוי דלא כמאן הפך רבי אליעזר וחכמים, וללישנא בתרא תקשי לשמואל דאתי כר' אליעזר דהוי הפך רבנן והלכה כרבי. אמנם הדבר פשוט דאין זה ענין לדינא דלא יצא האיש וכו' ולא ידענא מאי קשיתנהו לרבנן בתראי הרבנים הנז' על הרמב"ם דפסק בס' שבת כרבנן ופסק כשמואל אטו שמואל מכחיש דין זה, ובודאי שמואל סבר להלכה כרבנן דלא יצא האיש וכו' דאינן תכשיטין, אלא דקרא דוכתתו דריש לעה"ב, "ונמצא דשמואל אינו חולק בדין עם רבנן, ומודעת זאת בכל הארש, דכל דלא נפיק לדינא יכול אמורא אחרון לחלוק עם רבי, דבמידי דלא נפיק לדינא הרשות נתונה לומר כל אחד דעתו חלקו אמרה נפשו, וכדאשכחן בכמה דוכתי בבבלי וירושלמי דהאמוראים חולקים על התנאים בדרשות דקראי, ומהם פ"ב דחגיגה דפליגי על בית שמאי ובית הלל וכמ"ש הרא"ם לרש"י וכמ"ש הרב תאווה לעינים בענין זה", עכ"ל הרב החיד"א

בכבוד והוקרה. י.י. שעהנברון

האם השליך החתם סופר ספרי רמ"ד לארץ?

ידועים המה לשון קדשו של מרן החתם סופר בצוואתו הקדושה "ובספרי רמ"ד אל תשלחו יד", אולם האם התיר לבזות ביאוריו הנדפסים יחד עם פסוקי התורה והנ"ך לא כתב שם מפורש.

ולחביבות הדברים אעתיק מתשובת מהר"ם שיק (נדפס בליקוטי תשובת חת"ס - לאנדאן תשכ"ה בוס"י פ"ב) בתשובה להגה"ק ר' הלל מקאלאמייע זצ"ל, ומצוה לו למסור דברים אלו לחתנו הגאון ר' עקיבא יוסף שלעזינגער ז"ל בע"מ לב העברי, וז"ל, אשר ביקש ממני להודיע לו אם העדתי לפני אנשי פ"ב בענין השלכת ספרי רמ"ד, הנה לא נשאלתי משום אדם על זה, ולא אמרתי לשום אדם, הנה כשראיתי זה כתוב אמרתי בלבי

שנאמר לא ישא גוי אל גוי חרב כו', ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד גליות בלבד.

מכאן משמע דשמואל תנא הוא ופליג, ולא מצינו כן בעלמא, (1) עיין שו"ת ב"ח החדשות (סימן מב) כ' בזה"ל, ורב הוי גדול משמואל טפי דרב תנא הוא ופליג ולא מצינו כן אשמואל. (2) וע"ע בשו"ת רדב"ז (חי' סי' ב"א קעג) וז"ל, חדא דשמואל לאו תנא הוא לפלוגי על רשב"ג ואי הוה שמייע ליה מתניתא דילמא הוה הדר ביה והיינו דקאמר תלמודא במתניתא תנא וכו' כלומר ופליגא עליה דשמואל. (3) וע"ע בשו"ת נודע ביהודה (קמא אה"ע סימן לה) וז"ל, ושמואל עצמו לאו תנא הוא שיחלוק על הבריתא. (4) וע"ע בשו"ת יהודה יעלה (ח"א י"ד סימן רנה) וז"ל, שלא מצינו שמואל יחלוק על תנא רשב"ג וש"ס לא מוטיב עלי, (תע"ע במגן אבות להרשב"ץ פ"ב מ"א). וצ"ע מלשון הגמ' כאן [ושוב נתעוררתי שכן העיר גם בהג' רש"ש כאן].

אך ממה שכ' הרדב"ז (בשו"ת מכת"י ח"ח סימן עא) לבאר שיטת הרמב"ם בענין זה, גם זה יתיישב על נכון, וז"ל שם, דעת הרב (הרמב"ם) ז"ל הוא, כי כל היעודים אשר יעדו כל הנביאים לישראל לימות המשיח כולם משל לרוב השלום שיהיה בימי המשיח, וכן כתב בהדיא פרק י"ב מהלכות מלכים (ה"א), אל יעלה על לב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם וכו', ואינו חולק על התלמוד שאמר ופליגא דשמואל, אלא שהם ז"ל הניחו הדברים והנבואות כפשוטן כאשר יבינו אותם כללות העם, ולא רצו לפרסם שכל אותם הדברים הם משל, שלא לתת רפיון בלב בני אדם וחולשה בדברי הנביאים, ומשום הכי אמרו דפליגי, ויתפסו דברי האומר כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח, ותחזק ידי אמונתם בביאת המשיח, כדי לזכות לאותן הטובות אשר יעדו להם הנביאים, אבל קושטא דמילתא הוא דלא פליגי. והוא ז"ל בתחילת חבורו כתב שני המאמרים סתם, ובסוף החבור שמי שהגיע לשם כבר חזק באמונתו, פירש סוד היעודים אשר יעדו הנביאים לישראל, שכולם משל על רוב הטובה והשלחה, עי"ש במה שהאריך עוד.

ושוב מצאתי להחיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"א סימן צח) שכ' בזה"ל, ומה שהקשה הרב הנזכר